داماد پاشانك خطالری و «تان»

«هیولائی هیئت وکلا» نك سیاستی کیملره یارادی ـ آناطولی حرکاتی ـ حقیقانه برمطالعه ـ استانبولسز تورکیا کوروده‌سز پاشه بکزر !...

استانبولده تحدث ایتمش اولان بحرانی تعریف ایتمك ایچون برقاچ کلمه کفایت ایدر: هیولائی برهیئت وکلانك یرینه بر استحاله قابیه‌سی اقامه ایدلمشدر. ناظرلرندن آتیسنی بکی قابینه‌یه ترك ایده‌رك چکیلن صدر اعظمك بر خیالك ویر مباینك زبونی اولدیغی ظن ایدلمکده‌در.

صدراعظمك، متفقلرك تورکیه مسئله‌سنی برسنه‌دن اول برزمانده حل ایده‌بیله‌جکلرینی تخیل ایتمسی معذور کورولوبیلیر. بو طرز اختیار ایدلمه‌دی. مجلس عالینك صلح طلب ایتمك ایچون پارسه قدر کلن عثمانلی هیئت مرخصه‌سنی نه‌صورتله کری کوندردیکی معلومدر. فقط بونده قباحت یالکز متفقلره عائد دکلدر. داماد فرید پاشاده مباین بر بولنیقه تعقیب ایتمك خطاسنده بولوندی. تورکیانی یالکز وسائط دیپلوماسیه ایله، متفقلرك بعضیلرینك منافع خصوصیه‌سنه قارشی منفعت مشترکه‌لرینه مراجعت ایتمك صورتیله قورتارمق آرزوسنده بولونماسی دولایسیله بوتون غالب دولتلره مساوی برطرزده معامله ایتمسی لازم ایدی. فقط؛ بونك عکسی حادث اولدی. علناً عدم مناقشه‌سی شایان ترجیح اولدیغی فکرنده بولندیغی بعض اسبابدن دولایی بعض تأثیرلر دیکرلرینه تقدم ایتدی. فقط بعض مأمورلریله آدامارینه دها چوق یارایان بوسیاست حکومت عثمانیه ایچون یك اوقدر برفائده تأمین ایتمدی کبی کوروندیور. فرانسه امتیازلی طرفده بولندیغی ایچون بوندن هیچ علاقه‌دار اولمادن بحث ایده‌بیلیرز. عمومیت اعتباریله فرانسه‌نك عمی اولدیغی اعلان ایدن مأمورینك، فرید پاشا قابینه‌سی اثناسنده‌کی مسلکری یك پارلاق نتایج تولید ایتمه‌دی.

داماد فرید پاشا، بوصرده، قونیه‌نك ضبطندن صوکرا متفقلری تمثیل ایدن فوق‌العاده قومیسرلر تزدنده صوك برتشبثده بولونه‌رق عسکر جهته مساعده طلب ایتدی. فقط؛ یکی طوپلانه‌جق عسکرلرك ملیتپرورلره التحاق غایت طبیعی اولدیغی جهتله بوبهوده برتشبث ایدی. بناءً علیه داماد فرید پاشا استعفایه مجبور اولدی. دائما استحاله‌لره دقت ایدن پادشاه اول امرده برتوفیق پاشا قابینه‌سی تشکیل ایتمك ایستدی ایسه‌ده بونك عدم قبولی اوزرینه علی رضا پاشا مقام صدارته کچدی. بوقابینه‌نك الك کوزه کورولور سیاسی حربیه ناظری جمال پاشادر.

بوتعیینك مصطفی کمال پاشا طرفندن مظهر قبول اولدیغی آکلاشیلمقده‌در. غالبا پادشاه ایله ملی حرکت آراسنده ائتلاف ده‌باشلامشدر. یاخود دوام ایدیبیور. استانبول حکومتی مطالبات ملیه‌نك قسم اعظمنی التزام ایده‌جکدر. برطاقم کیمسه‌لر «خسته آدم» ك بوقدر چابوق اکتساب حیات ایتمسنه حیرت ایدیبورلر. متحیر ویاخود مغیر برطور ایله «کنج تورکلر» موقع اقتداره کلیور دیبه باغریلیور. حالبوکه تاریخك دقتلی مطالعه‌سیله دها ایی برحرکتده بولونیلمش اوله‌جقدر. اوزمان کورولره‌بکدرکه کونشك آلتنده‌یکی هیچ برشی یوقدر وشمدیکی تورکلر اوقدر کنج دکلدرلر.

۱۶۷۱ سنه‌سنه‌دوغری استانبولده وندیك حکومتی حسابنه اجرای مذاکرات ایتمکده بولنان شوالیه کیرتی احتساساتی معروف بر فرانسز سیاحته، شوالیه شاردنه آکلاتمش اولوب بوده‌شوطرزده حکایهٔ احوال ایتمکده‌در؛ «تورکلرك سیاستلری اوروپالیلرك‌که تقدم ایدروبوسیاست قواعدودساتیردن عبارت اولیوب یالکز عقل سلیمه استناد ایتمکده‌در. اصول وبرنسیبی موجود اولیان بوسیاست بنم ایچون غیرقابل نفوذدر. صدراعظمك خط حرکتنده‌کی عماکه‌یی، نفوذی، محرمیتی، حیل ودسائسی اولچمك غیر قابلدر.» وندیك دیپلوماتنك بودرجه‌ده تقدیراتنه مظهر اولان وزیر کوپریلی احمد پاشادر. بوتقدیراته تمامیله اشتراك ایتمکده اولان شاردن بوتون صوکره صدر اعظمك اوزمان بوتون اوروپانك اوکنده تتره‌دیکی اون دردنجی لوئینك اوچ سفیرینه قارشی نصل قفا طوتدیغنی حکایه ایدیبیور. تورکیه‌ده زمان زمان «تثبیت» ماهر وتملکتك استقلالنی محافظه‌یه عازم ذواتك ظهور ایتمسی یکی برحادثه‌دکلدر. شمدی یکی اولان شی فرانسز اولیان بر قاچ دیپلوماتك عدم تجربه‌سندن ویاخود حادثاتی تفسیر ایدنلرك عماسندن عبارتدر.

تورکلرك غیر قابل تصحیح برر وحشی اولدقلری، منور برعصرده آوروپالیلرله تماسه غیرلایق بولندقلری حقنده‌کی نظریه دخی ظن اولدیغی کبی برقاچ ده‌موقرات رجل حکومتك براختراع جدیدی دکلدر. تالهیران چاربرنجی الکساندرك، تلسیت ونه ـ غورت ملاقاتلری آراسنده فرانسز سفیرینه سویلدیکی سوزلری خاطراتنده شوصورتله نقل ایدیبیور: «چار سیاسی نقطهٔ نظرلردن زیاده فلسفه دستورلرینه تابع ایدی. حتی برکون دیدی‌که تیلسته تنظیم ایتدیکی پروژه‌لره منور حکمدارلرك افاده‌سنه موجودیتی لازم اولان حررنکلری اعطا ایتمك نام زمانیدر. سیاستدن زیاده پاشادیغمز عصر تورکلری آسیایه آتمنی ایجاب ایدر. بوکوزل قطعه‌لری قورتاره‌جق اولان بوحرکت غایت یوکسك بر حرکت اوله‌جقدر. انسانیت ومدنیت بو پارپارلرك آرتق آوروپاده قاله‌سنی ایسته‌میور.»

تالهیران افاده‌لرده هیچ برشی دکیشدیر. مدیکنی علاوه ایدییور. ۱۹۱۹ قونفرانسنده برتالهیران موجود اولسه‌ایدی اوده خاطراتی یازدیغی زمان عینی شیلری سویله‌بیله‌جکدی. وبرعصردن دیکر عصره تورکیه‌نك مقدراتی مذاکره ایتمش اولان کاهلرك تصاویری بربرینه باقدقلری زمان کوله‌دن کنه‌یلرینی آله‌میه‌جقلردر. فقط آرتق جدی اولمق زمانی کلمشدر. شرقده دخی لزومندن فضله قاندوکولمشدر. شهه‌سز ازمیتدن وانه، مرسینه، ارضروم‌ه‌قدر تورك ملیتپرورلرینه قارشی براوروپا اهل صلیبی تشکیلی موضوع بحث اولاماز دکلمی؟

دیکر طرفدن تورکارك‌ده، آوروپا مدا. خله‌سی اسبابنی اولدن ازاله ایتمك مقصدیله، ارمنیلر ویارومارلی طرد ویاخود امحا ایتملری‌ده لازم دکلدر. خلاصه، شرق مسئله‌سنك متفقلر آراسنده‌کی اختلافاته داعی وسیله‌لر احضار ایتمسی‌ده ایجاب ایتمز. صلح عالم، خریستیان اهالینك سلامتی، متفقلرك تسانیدی، هر شی تورکار ایله عادل وعاقلانه بر صلحك سریعاً عقدینی استلزام ایدر.

بوصلح ادرنه‌دن طوروس داغلرینه‌وایران حدودینه‌قدر تورکیه‌نی محافظه ایتملی. بوغازلرك اداره‌سنی جمعیت اقوامه تابع بولنه‌جق ویالکز اداره حقنی دکل مراقبهٔ سیاسیه وانضباط صلاحیتنی‌ده حائز اوله‌جق برقومیسیونه‌تودیع صورتیله بوکچیدلرك سربستی‌سنی تأمین ایتملیدر. پادشاهه مستقل برحکمدار صفتی براقیلمالیدر.

بو حال، ذات شاهانه‌نك حاکمیت روحانیه‌سنی طابعق ایستیه‌جك مسلمانلرك خلیفه‌سی اوله‌رق قاله‌سنی تأمین ایده‌جکدر. عینی زمانده استانبول تورکیه‌نك پایتختی اوله‌رق قاله‌لیدر. چونکه استانبولده بر تورکیه هر آن اجنبی حمایه‌سنه دوشمکه مهیا، کوروده‌سز بر باشه بکزه‌ر.

صلح بوآنده‌کی تورکیه‌یه کلنجه‌یه‌قدر برچوق خدمتلر ایفا ایتمشدر. اصلاح واهماری ایچون لازم بولنان بین‌الملل تشکیلاتی‌ده ایفا ایتمه‌لیدر. ایشته بر صورت حل کرچه بوهنوز چوق غیر کافی‌در. فقط لزوم کورولدیکی زمان خطوط اساسیه‌سنی اکمال واتمامه چالیشه‌جقز. بو کونلك شو قدر سویلیه‌لم‌که فرانسز آمال و منافعنه تمامیله تطابق ایتمکده‌در.

فرانسز مطبوعاتنده بعضیلرینك یکی واسکی حکومتلر حقنده‌کی تنقیدلری

جوقدنبری فرید پاشا قابینه‌سنك موقعی صارصلمشدی ـ قابینه بحرانی ملی فرقه‌نك اداره ایتدیکی انقلابجیانه جریانك وضعیتی ملی‌وخیم برشکله سوقیدیغی زمانده وقوع بولوبور

٦ تشرین اول تاریخلی «ماتن» دن:

تورکیاده وقوع قریبی جوقدنبری استدلال ایدلمکده اولان برقابینه بحرانی نهایت ظهور ایتمش وداماد فرید پاشا استعفاسنی ذات شاهانه‌یه تقدیم ایتدکدن صوکرا کیفیت استعفا حکمدار طرفندن قرین قبول اولمشدر. بواستعفانك اسبابنی کچن زمانلرده، داماد فرید پاشانك پارس جوارنده‌کی شاتولردن برنده بر قاچ هفته کچیردکدن صوکرا الی بوش اوله‌رق استانبوله دونمسنده ونورکیانك وضعت آتیه‌سی حقنده معلومات ویرمه‌مسنده آراملیدر.

پاشانك استانبوله عودتندن صوکره غیرمنتظرك عددی چوغالمش و بو ملیتپرورلره اتحاد و ترقی منسوبینی کندیلرینه مساعد اولان بوضعیتدن درحال استفاده ایتمك یولنی بولمشلردر. بونك نجربکاری نتیجه‌سی اوله‌رق آناطولیده حکومت مرکزیه علیهنده واسع بر حرکت غایان اولمقه باشلامش وحکومتك قطعی ممانعته‌رغماً اولاارضرومده صوکره سیواسده تورکیه‌نك پارچه‌لانمسی پروتستو ایتمك اوزره معظم قونغره‌لر انعقاد ایتمشدر.

دیکر طرفدن اسکی اتحادجیلر، بالخاصه مصطفی کمال پاشا طرفندن اداره ایدیلان آناطولی ایچرسنده دولاشمه باشلامشلر اوله‌رق تشکیلاتلرنی توسیع ایله‌کزدکاری برلرله استانبولده‌کی حکومتك روابطنی کسمشلردر. داماد فرید پاشا موقعنی ترصین وتحکیم ایتمك ایچون قابینه‌سنده برطاقم‌ی سودتبدیلات وتعدیلاته کیریشدکدن صوکره نهایت استعفا اضطراری قارشیسنده قالمشدر. شیمدیکی قابینه‌نك شدتله ملیتپرور اولمسی یك محتمل اولدیغندن بو قابینه‌یه قارشی شدتلی بر سیاست تعقیب ایتمك لازمدر.

٧ تشرین اول تاریخلی «ماتن» دن:

استانبولدن کان تلغرافلر یکی قابینه‌نك طرز تشکلی حقنده معلومات کتیریبورلر. یکی صدراعظم رضا پاشادر وقابینه‌سی ائتلاف دولتلرینه قارشی اطاعتکار اولان فرقه‌لرله ملیتپرور پارتیلر آراسنده بر باریشمه وآکلاشمه بولنیغه‌سی تعقیب ایده‌جکی حسی ویریبور. علی رضا پاشا بالفعل محاربه‌سنده اردو قوماندانلی ایتمش وحرب زمانده هیچ بررول اوینامامش کیبدر. مشارالیه آنجق ۱۹۱۸ ده تشکل ایدن توفیق پاشا قابینه‌سنه حربیه ناظری (؟) صفتیله اشتراك ایتمشدر.

توفیق پاشا قابینه‌سنه داخل اولمسی مشارالیهك ائتلاف دولتلرینه قارشی محبت حسیاتیله متهم اولدیغنی افاده ایدر.

بنه «ائتلاف دولتلریله باریشمه قابینه‌سی» تسمیه ایدیلن توفیق پاشا قابینه‌سنك اعضاسندن واسکیدن روماده سفیر اولان مصطفی رشید پاشا بوقابینه‌ده خارجیه ناظری اوله‌رق بولونیور.

هر حالده داماد فرید پاشا قابینه‌سنك سقوطی بالخاصه شرق مسئلهٔ مهمه‌سنك اسباب حلنه توصل ایدلمك ایسته‌دیکی شو بحرانلی زمانده شرقك اساساً مظلم اولان وضعیتی تنویر ایده‌جك ماهیتده دکلدر.

«ژان مه‌نه‌وال»

٧ تشرین اول تاریخلی «ماتن» دن:

ایسه، داماد فرید پاشا قابینه‌سنك سقوطی اوزرینه مواقع اقتداره کلن علی رضا پاشا قابینه‌سندن بحث ایدرکن حربیه نظارتی اشغال ایدن و «کوچك» تسمیه ایدیلوب اسبق بحریه ناظری جمال پاشا ایله قارشدیرله‌مسی ایجاب ایدن جمال پاشانك یکی نظار آراسنده بولونماسی قابینه‌نك ملیت جریانلرینه تمایل ایده‌جکی فکرینی ویردیکی فقط اسکی حکومتلر طرفندن دول متفقه‌یه قارشی تعقیب ایدیلن بولنیغه‌نك حتای مضاسنی تقشن ایتمکدن باز‌ییور.

شرح مضامین

شارحی: خلیل نهاد

— ۳ —

خیلی زمانلدنبری اورته‌دن غائب اولان فاضل احمد بك برادرمزك ترده‌دن وکیمدن ونه‌زمان‌وهانکی طریقله آلدیغی مجهول برقارئت پوستاسك مؤداسی جهات عدیده‌دن نظر دقتی جالب کوروولش اولدیغندن مقام عائدنجه اجراسی ملحوظ تحقیقاتك تسهیلنه مدار اولور امیدیله شرحنه شروع ایلیورم. مشروحات ومطالعات عاجزانه‌م استدلال طریقیله واقع اوله‌جغندن اصابت نامه‌یی حائز اولامیه‌جغی عرض وایضاحدن مستغنیدر.

بیل‌که فاضل بویله فرصت دائما کچمز الله دورده اور مضراب هزل شیمدی آرتی هزل

(بیل‌که) معلومك اولسون‌که، غالبا اولان بیتن ایشاره قارشی فاضل بك لاقید وغافل ووادی‌نشون وحادثاتده راجل بولنمسنه تلمیح ایدیله‌رك بو اخطار ایله مرسل طرفندن نظردقت وبصیرتی جلب ایدیلیورکه «خواب غفلته‌داله، کوزکی آچ، تنبك بولون، زمانه‌ده نه‌لر اولیورونه‌لر اولجق، جمله‌سندن خبردار اولنه چالیش» دیمکدر. (فاضل) تاریخك بر تکراردن عبارت اولدیغی حقیقتی نسیان ایدوب واسکی کونلرك بردها عودت ایتمه‌جکنه ذاهب اولوب اسکی یارانی علیهنده زبانداز‌لق ایله‌ین دیمکدرکه مرسل الیهك ذات وصفات وهزلیاتی مراددر. (فرصت) بین‌العوام زبانزدی «فرصات» اولدیغی ایچون عمر سیف‌الدین بك طرفندن تدقیقه شایان برکله اولوب علی‌الاطلاق یعنی بشقه‌لرینه ضرر ویرمك ویا ویرمه‌مك اندیشه‌لرندن کلیاً آزاده بولنیله‌رق ومنحصراً منفعت نفسیه‌دوشونیله‌رك وقت وحالدن استفاده‌ایدلمك سره‌سی‌که شیمدیکی زمان دیمکدر. شاعرك:

فرصت‌که هوای تیز پردر
ایرمك اکا بردنی هنردر

دیمسنه نظراً فرصتی قاچیرمامق خاطری صاییلان هنرلردن معدود اولوب متیقظ اولانلر دائما اونك ظهورینه منتظر ومثلا امور دولته قطعیاً عقللری ایرمدیکی وبرناحیه مدیرلکنده بیله بولندقلری حالده عضا آچیق کوزلی ودور اندیش اولمزلرندن ناشی بر یولی بولوب ناظر اولورلر. حتی بومقوله اشخاص کونك برنده فرصت ظهوری احتمالنه مبنی ناظرلق انوالیرنی‌ده اولدن حاضرلامق تدبیرنده قصوراتمزلر. شارح فقیریله بلکه بر فرصت ظهور ایدرده قابینه‌یه داخل اولورم اندیشه‌سیله تدبیر مذکوره توسل ایتمکی بعضاً تأمل ایلدیکم واقعدر. حتی کچنکی قابینه‌تبدلنده آلایی سیر وتماشا ایچون باب‌عالی اوکنده طوررکن برآرالق بر جریده مخبرینك وکلا اولانلرك اسامیسنی حاوی لیسته‌یی اوقومقده اولدیغنی کوردیکمده ـ اکرچه قابینه‌یه داخل اولانلرك برقاچ ساعت اول تعیین ایتمسی وبولندن کندیلرینك خبردار اولمسی ـ عکسی‌ده واقع ایمش! ـ لاکن کلورسه‌ده عجبا بنم اسم‌ده‌داخلمی اندیشه‌سیله قلبم شدتله طپرمان ایلدی وهرشیدن اول برالیسم اولدیغنی تخطره تدبیرده قصور ایتمن اولدیغمی تیقن ایتدم ودیکر بر فرصت ظهورنده بو دقیقه‌یه رعایتکار اولمنه قرار ویردم. افراق وامتلاك دخی بنم کبی غفلتده بولنیله‌رق فرصتك یوم ظهورندن بر قاچ کون اول، بهالیله باقیوب ونه‌پاپوب پاپوب بر قات البسه تدارك ایتلرینی توصیه ایلرم. (دائما کچز اله) یعنی فرصت هر زمان اله کچز، بو کون تام صره‌سیدر مناسبه ایسه‌ده فقیرك فکرنجه بو زمان فرصت زمانیدر. (مضراب) بعض تللی سازلرك تللرینه اورمق صورتیله چالنه خصوص کیك ویا بوینوز ومعدن وقارتال قناداندن وسائره‌دن معمول آلت. قارت صاحبنك فکرنجه فاضل بك برچالغیجی اولوب غیر ایسه اونی تیر اندازلغن ایدردم امامتعدد صنعتلره منسوب ذواته بالخصوص بو زمانده کثرتله تصادف ایدلمکده اولدیغندن چالغیجی‌ده اوله‌بیلیر. مع‌مافیه سازینك نوعی وهانکی تلدن چالدیغی بیلندیکم جهتله «مضرابنك کیکدن ویا قاناددن‌دی...» الخ اولدیغی مجهولدر. (هزل) موسیقی مقاماتندن بریدوکه فقیرك چوق خوشنه کیدر وشکسته ربابله اکثریا بو مقامی چالارم. (تل) آلات موسیقیه‌نك هربری آیری بر سس ویرن تاری. فاضل بك «مضراب» ایله بو تللره اوردیغی زمان کوناکون سسلر چیقار. مع‌مافیه جوقدنبری کیم بیلیر نه‌درلو بر سیدن‌دولایی چالادیغی ایچون مرسل شکایت ایدرك «آرتق دوره‌جق زمان دکل، مضرابکی سازکك هرتلنه اوره» دیبور اما بیلدیم‌که بو فصیحنی فاضل بك دیکلری و دیکلمك ایشنه کلوری؟ زیرا هرلدن چالق برآز تهلکه‌لیدر. فقیربیله اسکیسی کبی ایسته‌دیکم هوایی چالابیلیورم وشیمدی بشقه بر هوا چالق لزومی حس ایدر کبی اولیورم. سازیمی الیمه آلوبده اسکی هوالریمی چالق ایسته‌دیکم زمان قارشیمه مخوف خیالتر دیکیلیور وقولاغمه عجیب سسلر کلیور واووقت کدرمدن سازیمی آیالرمك آلتنه آلوب قیرمق ایستیورم. هم فاضل بك هر تلدن چالق ایسته‌دیغی اونك ایچون او قدر تهلکه یوقدر چونکه یارانی چوقدر. فقیر ایسه کیسه‌سزم.

آنجق اوقاته زمانك زوری‌نه توصیفه ساحل نظم ویاپه قوره‌ده‌سی بر اسکله

(ارکان) و (زمان) ك آیری آیری معنالری هرکسجه معلوم ایسه‌ده بو ایکی کله ایله وجوده کان ترکیدن کیملرك قصد ایدلدیکی واونلرك بوراده‌ی یاخود وطنك بشقه طرفلرنده‌ی وحتی وطن خارجنده‌ی والحاصل نره‌ده بولندقلری لابدی وجه ایله آکلاشیله‌میور. زمان حلال مشکلات اولدیغی ایچون احتمال آزادی برآز زمان مرور ایدرسه بومسئله توضح ایلر. (زورق) قایق، کوجوکنه (زورقچه) دینور. مقاله‌لرنده زلفچیلر طوتونورسوزلر یازمیه‌جغی وقتیله برغریلنده سویلمش اولان رؤف احمد بك بالآخره بو سوزندن نکول ایتمیله شاعرك بری کندیسنه:

دالنه‌لردن «روز کارك شدتندن فورقیوب
بادبان آچدك بنه زورقچهٔ الهامه سن

بیتیله نظیره وادیسنده وتعریض کونه برجواب اعطا ایتمشدی. (توصیف) برآدمده موجود اولیان اوصاف ومزایایی کندیسنه اسناد صورتیله آنی مدح و ثنا ایده‌رك توجهنی قازانمق و برفرصت ظهورنده اوتوجهه استناداً ایله ایشنی یولنه قویمق، بیوك مقاملرده بولنانلر او مقاملره هپ بو توصیف قابغلرینه بینمك صورتیله کلمشلردر.

«کیمك آرابه‌سنه بنزسه اونك دوردوکنی چالار» تعبیری‌ده بوکیلر حقنده سویلنور. احمد راسم بك افندی استادمزك بیانه نظراً تفصیل بابنك امور وخصوصاتمز اوزرنده بویوك برتأثیری اولوب تدقیق حسابات وسیئات قویدیغی، تهجیر وتقتیل مسائلی تکلیف رشوت، تأمین آسایش، توقیفات، تأخیر محاکمه، تشکیلات ملیه... الخ مثللو حسابلی حسابسز ایشلرك باشنده مطلقا باب مذکوردن برکله بولندیغی ایچون توصیف تعبیری فقیرك‌ده خوشنه کیتمیور. بناءً علیه مشارالیه امتثالاً بنده «الله مالحفظنا من باب التفضیل» دیمك مجبوریتی حس ایدییورم.

(ساحل نظم وبیان) ایچنده فاضل بكك بالق کبی بوزدیکی نظم وبیان دکزینك کناری دیمکدر کزمانزده‌کی برجوق شاعرلر بو دکزك انکیلرینه آچیله‌مادقلری ایچون کنارنده دولاشیرلر وبعضاً باشلری قیالره چارپار (اسکله) بیوك برمقامه کچنك ایچون توریلان سالم. برزمان صباح مطبعه‌سنده قوروللش اولان اسکله‌دن صندالله بینن مشهور بر محرر اولا بحر معارفه کچمرك برمدت شناورلك اینه‌کمن صوکره اورادن بحر محیط داخلیه‌یه سفر ایتمش اولدیغی کبی دیکر بریسی دخی‌نه او اسکله‌دن بوسته وتلغراف دکزینه آچیلمشدی. فقط هرایکیسی‌ده فورطه‌یه طوتیله‌رق غرق ونابود اولمشدر. بناءً علیه قایه‌انلق اوصافی حائز اولیانلر «اکر خواهی سلامت درکنارست» دستورینه تماماً انکیلنلره آچیلمامیدرلر. مرسل فاضل بك دیبورکه نظم و بیان دکزینك کنارینه بر اسکله قوروب بوراده زمان بیوکلرینك زورق توصیفنه آتلا. واقعا انکیته آچیل ویاخود ساحلده طولاش دیبورسه‌ده «آتلا» تعبیری هان قایقه بین وآچیل معناسی تضمن ایدییور. ساحل، زورق واسکله قبیلیله مراقات نظیر صنعتی بیق ابرازایدیلمش اولدیغی ایچون بویت جمیتلیدر؟

اما ابواب مقاوم جایها مستوره‌ده رقت ایت کیم آتیدیغك نزاراولسونه اصلوکله!

(اما) فوق‌العاده بصیرت ودقت اوزره حرکت لزومی ایما ایدییور اما افاده ایتدیکی معنا اعتباریله محدود اوقوتمسی لازم کلورکن ضرورت وزن‌سبیله مقصور اوقوندیغی ایچون بونك یرینه لکن دنیلسه ایدی بلکه‌دها مناسب اولوردی اماشارحك وظیفه‌سی انماط ایله اوغراشمق اولیوب «منایه‌باقق اولدیغندن برشی دیمك حرام‌جوقدر» بوامالکلمیله بصیرتك ساحه‌سی تبدیل ایدییور، یعنی مرسل الیه دکزدن جیقاریلیور. (ابواب) قپومداسنه اولوب هرکسك یردانه بولوب انتساب ایتمسی لابد اولان «باب» کلمه‌سنك جمعی. بیت:

برقپوی بند ایدرسه بیك قپو ایلر کشاد
حضرت‌اه افندی فاتح الابواب‌دیر

(ابواب مکارم) بالاده ذکری سبق ایدن

(ماقیم دولته‌ی) کندیسنه تخصیص اولونان قوتوغك اوکنه کلدی واغلق موقع ایلشدی.

باشنی قالدیروب رفیقلری ایله حاضرونی کوزدن کچیردی. نظرلری بالخاصه یکی قبول ایدیلن آرنلداشنه خطاباً برنطق ایراد ایتمك حاضرلانان ذاتك مأیوس وجهی اوزرنده اجمه توقف ایتدی.

موسیو (لالوئت) مبنه پارانی ایچلمه‌ك صیحه‌لره مستغرق اولان بورجال علم‌واده‌جیلرك‌ده، تقدیرکارانه باقنلر برابر اطرافنده سویلنه‌سوزلری‌ده قاپچیه‌یوردی.

او، آتیده‌کی مکالمه‌لری دقتله تعقیبه باشلادی:

— چاره‌ز (ژالیه‌وز تیمر) ده بویله کنج کوزلدی.

— چاره‌ز الشتوبه اعضا انتخاب ایدلمکندن دولایی تعلیم عمومیدی.

— خاطرلایوب بکزر، نه وقوراته بر ادا ایله آیاقه قالقمش ونطقنی ایراد ایتمشدی.

— زوالینك کوزلرنده‌ه جوالدیرجانك آثاری نمایان اولیوردی.

— تعدیلرنه دیسونلر، بوآدام اجل موعودیله وفات ایلمشدر.

موسیو (قاسپارلالوئت) آرتق صبر ایدمه‌مه‌دی! وزوالی ایچنکی آکلادیغی مطالعاتك تماس ایتدیکی کیسه‌یی بیلمك ایچون یانندکی جدی رولسوره:

— عفو ایدرسکز، کیم اولدیغنی، نه اولدیغنی کیمدن بحث ایدییور، دیدی.

— غریبلری هیچ اوقومازمیسکز، موسیو؟

— خایر.

موسیو (لالوئت) فی‌الحقیقه غریبه اوقومق اعتیادنده دکلدی. بونك سببنی بالآخره قارئلره ایضاح ایده‌جکز.

زوالی (لالوئت) ی بو بنای عظیمك قبه‌سی آلتنه کیرکن احاطه ایتمك باشلایان اسرار کیندیکه کتیله‌شیوردی. بوجهه‌دداولی اوزره اوملاحظه‌سك کوزل مادام (پوی‌ف) تسمیه ایتدیکی قادین کندیسنه تخصیص ایدیلن لوجه‌یه کیردیکی وقت غلك حدت ومؤاخذه‌یه بکزه‌ین اوضاع واطوارندن برشی آکلایامامشدی.

بوقادین لوجه‌سنه اوطوردقدن صوکرا کندیسنه رفاقت ایدن برقاچ دلیقانلی به برقاچ ایسه لفردی سویلش، صوکرا (ماقیم دولته‌ی)ی کوزلرندن آییرمامشدی. حضاردن بری:

— زوالی‌یه فلاکت کتیره‌جك دیدی.

برچوق سسلردن صکره کورولتو بوکاجواب ویردی:

— اوت، اوت! زوالی‌یه فلاکت کتیره‌جك...

موسیو (لالوئت) بنه کال صاقلیله چیق بر قادینك (ماقیم دولته‌ی) ه فلاکت کتیره‌جکنی صوردی؟ فقط برشی آکلامه‌موقع اولمادی. اونك آتشافی بوقاری آکلایه‌بیلدیکی کال، مهابتله صالوندن ایچری‌یه کیرن شخصك (ماقیم دولته‌ی) اسمنده اولدیغی، تجربه‌ناقص‌نی رتبه‌سنده بولوندیغی وقاره‌سك اطرافنده مباحث اسمی برآثر یازدیغی وشهرتدی موسیو (داپویل) ك قولونوغی اشغال ایتك اوزره آتاب ایدلدیکی ایدی.

لکن بوبیم وضوح آیدینلی چوق دوام ایتمه‌دی واو انصافسز اسرارینه آکلاشیلماز برطاقم جاذبه‌لر، دلیجه‌سنه اشارتلرله اورتالی احاطه ایتمك باشلادی. صیرالرده اوطوران سامعین آیاقه قالقیورلر و:

— دیکری کی! آچابیکز! آه مکتوب!..

دیکری کی!... دیکری کی!.. اوقوماییکز!.. وسائر بوقابیکزمر آکلاشیلماز کلمه‌لر صاوورییورلردی.

موسیو (لالوئت) بولونیغی یردن آشاغی دوغری ایکیه‌رك باقدی وخدمه‌نك (ماقیم دولته‌ی)ه بر مکتوب ویردیکنی کوردی. خدمه‌نك اوکا دوغری ایلرولدیغی، مکتوبی برمسی بوتون هیئت حاضره‌نك کندیدن کچسنه سبب اولمشدی.

(ماقیم دولته‌ی) آیاقه قالقدی، مکتوبی خدمه‌نك الندن آلدی ویرتدی. او، بوتون کوزلرك اوزرینه کلن (لالوئت) بنه کال صاقلیله چیق بر (داپویل) ك وفاتندن بحث ایتدی وبویجی اوزاندقجه اوزاتدی.

(قاسپارلالوئت)، باشنده‌کی پروفسورك آتیده‌کی سوزلرینی ایشیتدی، وبونلری نطقك بلك نقطه دوام ایتمسندن متبعث ظن ایتدی:

— اوریندن دها چوق سویلیور..

صالنك (ماقیم دولته‌ی) نطقنه دوام ایتدیکه اونی دیکلمکدن خلق دها راحت نفس آلیوردی. هرکس درین درین دیکلیوردی. قادینلر بویوك بر تهلکه‌دن صوکره بر برلریله تکرار بولوشدقلرندن دولایی سویلیورلرمش کبی یکدیکرینه باقیوب تبسم ایدییورلردی.

خطیب متمادیا سویلیور وصالونه حاکم اولان سکوت دینداراننی اوقاق بر کوروتولوبیله اخلال ایتمیوردی. او، (داپویل) ك مدحیه‌سنی بیتیرمك اوزره ایدی، متولی راهبك طلاقت لسانیه‌سنه تماس ایتدی، اونك فصیح وبلیغ موعظه‌لرینه وبونلرك راهبك مسلکنه منسوب اولانلر کیسه‌لر آراسنده اوپاندیریجی حدلره، تهورله و بو موعظه‌لرك علم وفنه قارشی احترامکار اولادیغی حقده‌کی ذهاب معنویه اشارت ایتدی.

یکی آقاده‌میه‌نك بوسوزلری کیندیکه‌شمولی بر شکله التباس ایدییور ودفترلرك، غرورك مولودی اولان علم وفنه مخالف ومعارض برقیافه کیریبوردی.

(ماقیم دولته‌ی) برآقاده‌ی اعضاسنه یاقیشدیه‌جق بر طرزده برحمله ملاقاته:

— افندیلر، دیدی، آلتی بیك سنه اول انتقام التسی (پرومه‌ته)یی برقایانك اوزرنده زنجیرلند اسارت ایلمشدی.

بن، انسانلرك مخالفتندن، حدتندن قورقام. قلم آنجق عائلاته ایله چارپار...

زوالی آدام بوسوزلری بیتیرمیه‌رك الی بوزرینه کونودری و ده‌ودیان برآطاق کبی یرینه یپیلدی. بونك اوزرینه قه‌نك آتی، قورقودن، دهشتدن هرج ومرج اولدی. آقاده‌ی اعضاسی بره‌دوشدن رفقه‌لرینه دوغرو قوشوشدیلر.

برسی آرتق ذی‌روح اولیان بوجسمك اوزرینه ایکیلدی:

(ماقیم دولته‌ی) ئولمشدی!...

خدمه‌لر صالونی تخلیه ایتدیرنجه‌یه قدر قان تر ایچنده قالدیلر.

ـ مابعدی وار ـ

Hakkı Tarık Us Koleksiyonu Süreli Yayınları